

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

Dit is het Protocol voor de identificatie van menselijke resten tijdens archeologische projecten onder water.

Dit protocol dient als leidraad te worden gebruikt als er menselijke resten worden gevonden op een archeologische vindplaats onder water.

Dit protocol kan niet allesomvattend zijn en in veel gevallen wordt dan ook een beroep gedaan op het gezonde verstand van het archeologische opgravingsteam.

Niet alle vindplaatsen vereisen precies dezelfde behandeling, maar het is belangrijk om een strategie te hebben voor als er menselijke resten worden aangetroffen, ongeacht de ouderdom van de vindplaats.

[Klik in het schema hiernaast voor meer informatie.](#)

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

1

Registreer de locatie van de vindplaats en de daar aanwezige menselijke resten. Gebruik coördinaten.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

2

Documenteer botten en aanverwante voorwerpen als schoenen, helmen e.d. in situ. Meet en maak foto's.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 **Documenteer context**
- 4 Bescherm
- 5 **Identificeer belanghebbenden**
- 6 **Informeer relevante bevoegde instanties**
- 7 **Verstoort de locatie niet**
- 8 **Win advies in**
- 9 **Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag**
- 10 **Opslag**
- 11 **Follow-up**

3

Documenteer de omgeving van de locatie als onderdeel van de archeologische vindplaats als geheel.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 **Bescherm**
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

4

Bescherm de vondsten of beveilig de locatie. Breng zo nodig beschermende materialen aan en markeer de vindplaats indien nodig.

Verwijder de vondsten indien mogelijk niet van de vindplaats. Dit mag alleen worden overwogen als er een onmiddellijk risico van verlies of schade bestaat. Zie ook punt 7.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 **Identificeer belanghebbenden**
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

5

Identificeer belanghebbenden: stel vast wie de belanghebbenden zijn. Zorg ervoor dat je weet wie er betrokken moeten worden bij het onderzoek, het verkrijgen van toestemming voor het behandelen van de resten en/of de verspreiding van informatie.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 **Informeel relevante bevoegde instanties**
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

6

Informeel relevante bevoegde instanties: informeer zo nodig de bevoegde instanties op lokaal, landelijk en internationaal niveau.

Het is belangrijk om de autoriteiten op de hoogte te houden. Zij vormen een bijzondere groep belanghebbenden die vooral op landelijk en internationaal niveau belangrijk zijn als we te maken hebben met oorlogswrakken.

Bijvoorbeeld:

- *Nederland:*
  - Ambassade
  - Voor recente oorlogsresten:
    - Bergings- en Identificatiedienst Koninklijke Landmacht (BIDKL)
    - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- *Land van herkomst:*

Relevante organisaties zoals de archeologische coördinatie-eenheden of specifieke defensieorganisaties, zoals:

  - The Australian Unrecovered War Casualties-Army (UWC-A),
  - Australian Department of Communications and the Arts

of in de Verenigde Staten:

  - Defense POW/MIA Accounting Agency (DPAA)
  - National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA)

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

7

Voorals het om vindplaatsen uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog gaat, **dienen de menselijke resten te blijven liggen waar ze liggen**, tenzij expliciet is besproken dat ze mogen worden verplaatst.

Voor andere periodes is dat mogelijk minder strikt en kan de projectleider dit naar eigen oordeel beslissen. Houd er echter rekening mee dat ook het behandelen van oudere menselijke resten gevoelig kan zijn (bijvoorbeeld de botten van tot slaaf gemaakten in landgraven en wrakken).

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

8

Raadpleeg en overleg met bergings- en identificatiedeskundigen om te weten te komen of de voorwerpen en resten kunnen worden geborgen en aan land kunnen worden gebracht.

Een specifieke behandeling kan nodig zijn, bijvoorbeeld om het materiaal niet te verontreinigen voordat er monsters kunnen worden genomen.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

9

Meld de vondst bij het lokale bevoegde gezag en zo nodig bij andere belanghebbenden, zoals beschreven onder de punten 5 en 6.

Breng verslag uit van wat er is gedaan en wat er met de resten zal worden gedaan. Zorg ervoor dat je tijd inplant voor feedback en flexibiliteit als de autoriteiten anders beslissen.

Dit kan betekenen dat je je eigen planning moet aanpassen of vertraging oploopt doordat er tijd nodig is voor overleg met autoriteiten en andere relevante betrokkenen.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

10

Maak afspraken over opslag, onderzoek en mogelijke terugplaatsing van de voorwerpen.

Belangrijk hiervoor zijn:

- Autoriteiten
- Opdrachtgever
- Andere geïdentificeerde belanghebbenden
- Aangewezen depot

Er kan worden besloten dat menselijke resten niet in een archeologisch depot worden opgeslagen. Andere mogelijkheden zijn bijvoorbeeld een wetenschappelijke instelling of een begraafplaats (in geval van herbegraving).

Dit moet worden besloten in overleg met de relevante belanghebbenden, de opdrachtgever en de opgravende partij.

- 1 Locatie
- 2 Documenteer voorwerpen
- 3 Documenteer context
- 4 Bescherm
- 5 Identificeer belanghebbenden
- 6 Informeer relevante bevoegde instanties
- 7 Verstoor de locatie niet
- 8 Win advies in
- 9 Meld de vondst bij lokaal bevoegd gezag
- 10 Opslag
- 11 Follow-up

11

Bespreek de follow-up met de relevante belanghebbenden die tijdens het proces zijn vastgesteld (bij punt 5).

